

Handläggare
Therese Holmkvist
Telefon: 08- 508 43 028**Till**
Socialnämnden
2017-11-14

Förutsättningarna för Stockholms stad att formellt ställa sig bakom initiativet Tobacco Endgame

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner utredningen av förutsättningarna för Stockholms stad att ställa sig bakom initiativet Tobacco Endgame.
2. Socialnämnden föreslår att kommunstyrelsen beslutar att staden ställer sig bakom initiativet Tobacco Endgame.
3. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.

Peter Svensson
Tf förvaltningschefVeronica Wolgast-Karlberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Socialnämnden fick i budget 2017 i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att Stockholms stad formellt ställer sig bakom initiativet och opinionsbildningsprojektet Tobacco Endgame, som på svenska benämns ”Rökfritt Sverige 2025”. Att ställa sig bakom initiativet innebär att en organisation, en myndighet eller ett företag (senare används här begreppet organisation för samtliga) förstår bakgrunden och behovet av att skärpa den tobaksförebyggande strategin. Organisationen stödjer också principen om att ett årtal preciseras då rökningen ska vara kraftigt begränsad samt stödjer en bred opinionsbildning för politiska beslut om den process som leder till målet. Därtill är varje organisation fri att till ställningstagandet lägga de aspekter och insatser som föredras. Förvaltningen föreslår att staden ställer sig bakom initiativet Rökfritt Sverige 2025 samt aktivt arbetar för att nå målet om att färre än 5 % av stadens invånare röker år 2025. Ställningstagandet ligger väl i linje med de målsättningar som tagits fram i aktuellt förslag till nytt ANDT-program¹ i staden.

---

¹ Förslag till Stockholms stads program mot alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) 2018-2021

Bakgrund

Socialnämnden fick i budget 2017 i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att Stockholms stad formellt ställer sig bakom initiativet Tobacco Endgame, som ingår i regeringens samlade strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020.²

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 8 november 2017. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 9 november.

Ärendet

Om "Tobacco Endgame" och målsättningarna

"Tobacco Endgame", som senare benämns "Rökfritt Sverige 2025", är ett opinionsbildningsprojekt som drivs av flera organisationer som arbetar tobaksförebyggande. Begreppet endgame (slutspel) är hämtat från schackvärlden, där det beskriver den sista fasen i ett parti, då spelaren planerar sina vinnande slutdrag. Tobacco Endgame har de senaste åren kommit att användas internationellt, när länder och samhällen är angelägna om att definiera ett årtal då tobaksbruket ska vara utfasat.³ Initiativet kopplas också tydligt till genomförandet av den strategi som Världshälsoorganisationens tobakskonvention anvisar och som Sverige anslöt sig till år 2005.⁴

I Sverige samordnar den oberoende tankesmedjan Tobaksfakta rekryteringen av stödjande organisationer på nationell nivå. På regional nivå samordnar Yrkesföreningar mot Tobak förankringen av stödet. Målet för initiativet är att år 2025 ha fasat ut rökningen i landet så att mindre än fem procent av befolkningen då röker.⁵ Målet beskriver också en situation då förekomsten av rökning är så låg, att den inte längre är ett dominerande folkhälsoproblem. Initiativet fokuserar på vuxnas rökning, då målet preciseras utifrån den dagligrökande vuxna befolkningen.⁶

---

² Regeringens skrivelse 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

³ Thomson, Edwards, Wilson, Blakely (2012), *Tobacco Control, What are the elements of the tobacco endgame?*

⁴ <http://www.who.int/fctc/en/>, hämtat 2017-10-12

⁵ Här avses daglig rökning i den vuxna befolkningen, enligt skriften *Tobacco Endgame 2025- Ett kunskapsunderlag med bakgrundsfakta för kommuner* som vill medverka till en minskad rökning i Sverige – och därmed en förbättrad folkhälsa*, april 2017

⁶ Enligt skriften *Tobacco Endgame 2025- Ett kunskapsunderlag med bakgrundsfakta för kommuner* som vill medverka till en minskad rökning i Sverige – och därmed en förbättrad folkhälsa*, april 2017

Målet kan förstås utifrån uppgifter om nuvarande nivåer av rökning, där statistik från år 2016 visar att andelen av hela befolkningen (ålder 16–84 år) som rökte tobak dagligen var 9 procent.⁷ Initiativet fokuserar på cigarrettrökning och i bakgrundbeskrivningen framgår att snus, e-cigarettor och vattenpipa har eller behöver få egna tidtabeller för utfasning.

Innebörden av att ställa sig bakom initiativet

Att som organisation ställa sig bakom initiativet Rökfritt Sverige 2025 innebär att organisationen bejakar följande tre punkter:⁸

- organisationen förstår bakgrunden och behovet av att skärpa den tobaksförebyggande strategin
- organisationen stödjer principen att ett årtal preciseras då rökningen ska vara kraftigt begränsad
- organisationen stödjer en bred opinionsbildning för politiska beslut om den process som leder till målet.

Beslutar en organisation att ställa sig bakom initiativet, listas den, tillsammans med övriga organisationer, som ”organisation som står bakom initiativet” i olika skrifter och på webbsidan tobaksfakta.se. Ett sådant beslut och ställningstagande är inte förenat med några kostnader eller åtaganden i övrigt.

Organisationer som hittills ställt sig bakom initiativet

Regeringen har ställt sig bakom målet om att nå ett rökfritt Sverige till år 2025, med hänvisning till att rökning är den enskilt största förebyggbara riskfaktorn för sjukdom och för tidig död. Regeringen menar att rökningen behöver reduceras så att det inte längre utgör ett dominerande folkhälsoproblem.⁹ Regeringen lyfter också frågan i den nationella ANDT-strategin för perioden 2016-2020.¹⁰ 2017-10-06 hade 167 organisationer ställt sig bakom initiativet. Däribland kan nämnas ett trettiotal kommuner och ett tiotal länsstyrelser. Samtliga landsting hade vid tillfället fattat beslut om att ställa sig bakom initiativet och/eller fattat liknande beslut om att stödja/verka för kraftigt minskad rökning.¹¹

---

⁷ Folkhälsomyndigheten (2016), *Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?"*

⁸ Punkter enligt foldern *Ett kunskapsunderlag med bakgrundsfakta för kommuner* som vill medverka till en minskad rökning i Sverige – och därmed en förbättrad folkhälsa*, framtagen av Tobaksfakta, Yrkesföreningar mot tobak, Nätverk för tobaksprevention i landsting och regioner och HFS (april 2017)

⁹ *Proposition 2016/17:1 Utgiftsområde 9*

¹⁰ *Regeringens skrivelse 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*

¹¹ <http://www.tobaksfakta.se/tobacco-endgame/>, hämtat 2017-10-10

Avvägningar i Stockholms stads ställningstagande

Stadens skäl till att ställa sig bakom initiativet

Förutom att bidra till tidigare nämnda punkter kan ytterligare skäl för Stockholms stad att ställa sig bakom initiativet vara de goda effekter som arbete med tobaksfrågan och minskad rökning ger:

- långsiktigt bidra till att förebygga och minska invånarnas rökvanor och rökrelaterade sjukdomar, inte minst bland unga
- minska kostnader för omfattande vård- och omsorgsinsatser
- bidra till de egna medarbetarnas hälsa
- minska skillnader i hälsa, då andelen rökare varierar, dels mellan olika åldersgrupper och kön, men framför allt mellan grupper med olika socioekonomisk position.¹²

Tillsammans med andra myndigheter, organisationer och företag, kan staden bidra till en gynnsam utveckling också på nationell och internationell nivå.

Tobakskonsumtionen i staden idag, i förhållande till målet

Nationell statistik från år 2016 visar att andelen av landets befolkning (ålder 16–84 år) som rökte tobak dagligen var 9 procent.¹³ Andelen vuxna dagligrökare i Stockholms stad ligger på ungefär samma nivåer som i övriga kommuner i Stockholms län och i riket. En kartläggning av konsumtion och skador av alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) i Stockholms stad, visar att andelen av stadens vuxna invånare som rökte tobak dagligen år 2015-2016 var knappt 8 procent. Där framgår också att utmärkande för Stockholms stad är att andelen sporadiska rökare är hög bland både kvinnor och män. Oavsett hur rökning definieras, minskar rökningen överlag i Stockholms stad och dagligrökning minskar på ett likartat sätt i övriga landet. Rökning bland unga i Stockholms stad ligger på ungefär samma nivåer som i riket och i övriga länet och andelen unga rökare har minskat kraftigt sedan år 2000.¹⁴ Sammanfattningsvis står staden i ungefär samma utgångsläge som övriga landet, vad gäller att nå målet om att färre än 5% av invånarna röker dagligen.

Stadens möjligheter och vägar till att nå målet

Socialnämnden har i kommande *Förslag till Stockholms stads program mot alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) 2018-2021*, på flera sätt lyft tobaksfrågan. I de långsiktiga målen finns

---

¹² Folkhälsomyndigheten (2016), *Den nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor?*

¹³ Folkhälsomyndigheten (2016), *Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?"*

¹⁴ Leifman, Ramstedt & Kilim (2017), *Konsumtion och skador av alkohol, narkotika och tobak i Stockholms stad*

ambitionerna att minska tillgången till tobak och att successivt minska antalet barn och unga som börjar använda tobak. Målen anger också att antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk och/eller beroende av tobak successivt ska minska. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av tobak ska också minska. I förslaget till program finns flera konkreta delmål som syftar till att minska rökningen. Att verka för en rökfri stad 2025, inom ramen för ett Rökfritt Sverige 2025, rimmar väl med stadens ambitioner i såväl kommande förslag till ANDT-program såväl som i stadens *Vision 2040 – Ett Stockholm för alla*.

Det finns enligt kunskap och forskning samt den nationella ANDT-strategin goda skäl att hålla ihop arbetet med frågorna alkohol, narkotika, dopning och tobak.¹⁵ På nationell nivå visar regeringen hur ett ställningstagande för initiativet inte innebär att tobaksfrågan lyfts ut separat, utan fortsatt hanteras inom ramen för det samlade arbetet i ANDT-frågorna.

Jämställdhet och andra perspektiv

Då ställningstagandet Rökfritt Sverige 2015 påverkar kvinnor och män är det relevant att beakta frågan ur ett jämställdhetsperspektiv. Daglig tobaksrökning varierar mellan olika grupper baserat på kön, ålder, utbildningsnivå och region/län. Daglig rökning är till exempel vanligare i grupperna med förgymnasial och gymnasial utbildning än i gruppen med eftergymnasial utbildning.¹⁶ Dessa skillnader mellan olika grupper gör det också angeläget att arbeta med frågan ur ett jämlikhetsperspektiv. Frågan om rökning är också en fråga som tydligt påverkar barn, varför även ett barnperspektiv behöver finnas.

Här hänvisas till de förslag till åtgärder och konkreta delmål i tobaksfrågan, som tagits fram inom ramen för kommande *Förslag till Stockholms stads program mot alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) 2018-2021*. Dessa delmål är framtagna med medvetenhet om skillnader och likheter mellan kvinnor och män, både vad gäller kartlagd konsumtion och skadeverkningar, samt

---

¹⁵ Regeringens skrivelse 2015/16:86 *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*

¹⁶ Folkhälsomyndigheten (2016), *Den nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor*

föreslagna insatser. I programmet lyfts också betydelsen av ett intersektionellt perspektiv.¹⁷

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att initiativet Rökfritt Sverige 2025 fyller en viktig funktion. Ambitionen att fasa ut rökningen till mindre än 5% år 2025 är god och skulle ge stora hälsovinster. Förvaltningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Stockholms stad ställer sig bakom initiativet. Stockholms stad meddelar därefter ställningstagandet till organisationen Tobaksfakta. Förvaltningen föreslår vidare att staden i sin kommunikation i frågan använder sig av det begrepp som regeringen använder: Ett Rökfritt Sverige 2025. Förvaltningen föreslår också att staden i samband med ställningstagandet lägger till och förtydligar sin avsikt att arbeta aktivt mot det uppsatta målet. Förvaltningen anser vidare att staden med ett ställningstagande för initiativet kan bidra till en gynnsam utveckling vad gäller en jämlik hälsa för stadens invånare. Det finns också goda skäl att tillsammans med andra myndigheter, organisationer och företag, bidra till en gynnsam utveckling också på nationell och internationell nivå.

Förvaltningen menar att ställningstagandet går i linje med stadens ambitioner i det kommande förslaget till *Stockholms stads program mot alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) 2018-2021*. Förvaltningen ser det som viktigt att frågan om minskad rökning inte bryts ut som sådan, utan hanteras som en del i sammanhållna arbetet med ANDT-frågor.

---

¹⁷ Intersektionalitet är ett perspektiv som används för att beteckna hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och ibland förstärker varandra.